

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ДИРИГЕНТА ІВАНА НЕБОЖИНСЬКОГО

поза межами Батьківщини, в Німеччині на еміграції та США. Однак, в порівнянні з стрілецькими, вони були менш поширені серед народу.

Висновки. Роман Купчинський міцно увійшов до когорти творців стрілецьких пісень. Поруч із І. Франком, Ю. Федьковичем, М. Гайворонським, С. Чарнецьким, братами Богданом та Левком Лепкими, А. Баландюком та ін. він став найбільш визначним автором, значна частина пісень якого фольклоризувалася і ввійшла до скарбниці української усної народнопісенної творчості. Головна заслуга Р.Купчинського полягає в тому, що в його особі міцно поєдналися два покликання – він був безстрашним воїном-січовиком і натхненним поетом-піснярем. З гітарою в руках він пройшов усю стрілецьку епопею, майстерно відтворивши окремі її епізоди в своїх творах. А

найважливіше, Р.Купчинський щиро вірив у світле майбутнє України, для неї він жив і творив.

1. Булка Ю. *Музична культура Західної України*. – Київ: Наукова думка, 1992. – С. 356.

2. Гайворонський М. *Моя воєнно-стрілецька пісня 1913 – 1923 (рукопис в статті В. Витвицького “Стрілецька пісня”) // За волю України*. – Нью-Йорк, 1967. – С. 356.

3. Залеський О. *До історії пісень УСС // Вісті братства колишніх вояків І УД УНА*. – 1954. – ч. 9 – 10. – С. 9.

4. Купчинський Р. *Ода до пісні // Календар класного керівника*. – Дрогобич, 1994. – С. 28 – 29.

5. Купчинський Р. *Ой шумить, шумить: Стрілецька пісня // Літопис Червоної Калини*. – 1993. – №10–12. – С. 36.

6. Купчинський Р. *Стрілецька пісня // Календар “Червоної калини”*. – 1934.

7. Салига Т. *Роман Купчинський. // Стрілецька гологофа*. – Львів: Каменярь, 1992. – С. 121 – 126.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2012

УДК 78.071.7 (477)(092)

Христина Голубінка, викладач кафедри методики музичного виховання та диригування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ДИРИГЕНТА ІВАНА НЕБОЖИНСЬКОГО

*“Без музики не станемо людьми,
Не піднесемось до небес серцями...”*

О. Геринович

Стаття присвячена висвітленню диригентської, виконавсько-хорової діяльності Івана Небожинського – представника Львівської диригентської школи.

Ключові слова: Іван Небожинський, педагог, диригент-хормейстер, диригентська техніка.

Літ. 9.

Постановка проблеми та огляд останніх досліджень і публікацій. Серед плеяди представників Львівської диригентської школи помітно вирізняється ім'я Івана Микитовича Небожинського – диригента, педагога, в чийому класі у Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка зросла плеяда українських диригентів, подвижників хорового мистецтва. Оскільки, про Івана Небожинського написано не так багато, то мета статті полягає у висвітленні життєвого шляху та визначальних доміант диригентської педагогіки Івана Небожинського. До постаті цього диригента звертався у своїх публікаціях І.Чупашко (“Світло дороги бугтя”, Львів, 2010). В основу монографії Івана Чупашка лягло спілкування автора з педагогом. Про Львівську диригентську школу та її представників йдеться в тому дослідженні дисертації Анатолія Мартинюка “Диригентсько-хорові школи України другої половини ХХ століття”.

Виклад основного матеріалу. Іван Микитович Небожинський народився 2 грудня 1930 р. в с. Піски Бродівського повіту Львівської області у селянській сім'ї. В 1936 р. батьки переїхали на місце проживання у Рівненську область, с. Охматків Демидівського району. Клаптик землі, де зупинилася родина був райським куточком. Маленького Івана вабило життя птахів. Цікаво було за ними спостерігати, слухати і милуватися їхнім співом, вивчати їхнє життя. Але незабаром хлопчик йде вчитися до школи, де вчитель співу закріпив у Івана голос і музичний слух.

До 8-го класу Іван перейшов вчитися в школу м. Броди Львівської області. У школі був прекрасний хор – гордість всього району, яким керував О.Т. Годун. Із перших днів нового навчального року хлопець привернув увагу керівника хору своїми вокальними даними. У хорі проводилася щоденна робота у хорі над вивченням хорових партій, бо колектив готувався до обласної

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ДИРИГЕНТА ІВАНА НЕБОЖИНСЬКОГО

олімпіади. Виступ шкільного колективу відбувся в театрі М. Заньковецької та викликав захоплення. Іван Небожинський виступав не тільки як учасник хору, а й як соліст. Він виконав пісню “Дивлюсь я на небо” і здобув перше місце у номінації “сольний спів”. Його виступ захопив слухачів.

Успішно склавши вступні випробування він став студентом Львівського музичного училища по класу вокалу, де навчався у викладача П.Р. Колбіна. Наполегливість і старання в науці скріплювали його надію на майбутнє. Через три роки (маючи закінчену середню освіту і незакінчену музичну) він вирішив вступити до Львівської консерваторії (на вокальний факультет). Навчався у класі доцента М.К. Філатова; відтак – професора О.В. Карпатського.

Під час навчання на другому курсі вокального факультету в Івана Микитовича виникли проблеми зі здоров'ям. Після детальної перевірки лікар попередив, що спів як основну спеціальність обирати небезпечно.

Оскільки, Іван Микитович успішно навчався, то викладачі порадили йому зайнятися диригуванням. З Божою допомогою Івана Небожинського було призначено факультативно в клас професора Миколи Філаретовича Колесси.

Навчання залишили пам'ятні враження. Про основні принципи методики професора діляться його учні. Так, І. Чупашко наголошує на творчому принципі професора: “Кожний рух диригента повинен бути свідомим, музично оправданим, конкретним виразником змісту і характеру музичного твору” [9, 134].

Із великою наполегливістю та батьківською любов'ю розпочалася праця над постановкою диригентського апарату. Кожний рух руки повинен бути зрозумілим і виразним; ні одного зайвого жесту. Початковий етап роботи мав свою конкретну послідовність. Працювали за принципом: від простішого до складнішого. Не засвоївши одного елементу, ми не мали права переходити до іншого. Така послідовність і конкретність допомагали свідомо засвоювати основні початкові принципи постановки диригентського апарату. Такий принцип і система викладання був притаманний лише професору Миколі Колесі.

Опрацьовуючи хоровий твір, студенти робили гармонічний аналіз. Починалася робота над твором за фортепіано. Аналізувалася кожна мелодична лінія хору під оглядом музичного фразування, мелодичної вершини, кульмінації, дихання тощо. Обов'язковим було відтворити партитуру на фортепіано, співати хорові партії. Професор завжди ставив студентів питання щодо композиторського письма.

Отож, готуючись до уроку, треба було все детально продумати і налаштуватися на клопітку роботу з Маестро.

Після закінчення консерваторії у Івана Микитовича розпочався другий етап життя – педагогічна робота в музично-педагогічному училищі ім. Ф.Колесси. Гордістю цього періоду є три випускники І. Небожинського – Іван Гамкало, Тарас Микитка і Андрій Кушніренко – сьогодні видатні прославлені митці України. У 1961 р. Івана Микитовича було запрошено на викладацьку роботу до Львівської консерваторії.

Вступивши 2009 році до Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка мене було зараховано в клас Івана Небожинського. Я дякую долі за те, що привела мене до такого педагога. В особі Івана Микитовича гармонійно поєднувалися краса внутрішня і зовнішня. В усьому виважений, толерантний і водночас вимогливий, без надмірного нав'язування і в той же час з тактовним коригуванням моїх “фантазій” – він став для мене взірцем наставника, який щедро ділився досвідом і широко радів моїм успіхам. Для мене кожний приїзд на сесію був справжнім святом, бо чекав на мене у Львові Вчитель.

Іван Микитович наголошував, що диригент повинен добре знати гармонію, сольфеджіо, історію музики, вокал. Майбутній керівник хорового колективу повинен багато читати як із фаху, так і загальних знань, відвідувати всі концерти хорової музики, обговорювати їх із товаришами. Часто Вчитель нагадував слова свого педагога Миколи Колесси: “Чим вищим в процесі навчання ставатимуть творчі завдання, тим більше ускладнюватимуться й технічні” [8, 21].

Іван Микитович повсякчас акцентував, що “диригентська каліграфія”, зокрема правої руки, це першочергово естетично оформлена музична “бухгалтерія” у виключно доцільних диригентських рухах. Ці рухи – мистецтво радше етико-естетичної природи оцінювання, а не просто тлумачення доцільності використання м'язової діяльності рук, обличчя, корпусу, диригентської постави. Образно наповнена природа жесту, що переконливо відображає суть і ціль диригентського виконавства, буквально магічно діє на виконавців і слухачів. Уміння диригента в жестах відтворити реальне звучання твору це те уміння, яке приведе його до справжнього професійного успіху.

“Підготувати хор до одночасного взяття дихання і водночас однотипного звучання, одне з чільних організаційних диригентських умінь”, – підкреслював Іван Микитович. Відтворити у жесті-замахові весь виконавський комплекс, необхідний для якісного образно-художнього

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ДИРИГЕНТА ІВАНА НЕБОЖИНСЬКОГО

початку звучання – обов'язок кожного диригента-професіонала. Отож, роль лівої руки – “художника” – образно переконливо донести до учасників творчого процесу всю повноту розмаїття музичної стихії виконуваного твору і визначає її особливу музично-технологічну суть.

Відомо, що у образному творенні звукопису кожного, навіть найменшого епізоду, роль лівої руки важко переоцінити. Для того, щоби все, про що йдеться, добре усвідомити, потрібно ще раз вдатися до усвідомлення природи диригентської професії, котра передбачає колективне прочитання хорового твору.

Диригентське уміння тонко працювати від плеча до кінцівок кожного пальця – особливе уміння. Тож маємо розуміти, що ліва рука-художник не технологічна самоціль, а яскравий природній відтворювач наших почуттів і стремлень.

Однак, для диригента, наголошував Іван Небожинський, у його роботі завжди більше несподіванок, аніж очікуваних стандартних ситуацій. Диригент починається як лідер там, де він стає господарем, вирішує всі проблеми – стандартні і “не дуже”. Як відомо проблема постає там, де для неї є сприятливий ґрунт, ґрунт активної колективної співтворчості співаків. Активне, творче провадження репетицій, які мають метою комплексне засвоєння нового матеріалу, діяльну взаємодію всіх елементів диригентської техніки. Навіть якщо диригент всебічно освічений і має добре розвинене образне мислення, він не має права просто “розмахувати” руками й перекреслити те, про що образно переконував хор. Доцільність образної, технологічно оформленої аргументації рук диригента – це кропітка праця. Нічого зайвого, все підпорядковане творенню образно-естетичного звукопису кожного твору. І все це за допомогою диригентського комплексу, у якому каліграфія, як витончена мова рук, по праву займає провідне місце.

“Жест-образ, наповнений змістом, який ми маємо зуміти найбільш природно висловити через інструмент – хоровий колектив, ось найвища ціль диригента”, “ вважав Іван Микитович [9, 165].

Метою кожного диригента є від глибини душі на кінчики пальців уміти передати те сокровенне, що нас схвилювало, що ми хочемо переказати за допомогою жестів співакам хору. Від того диригентська майстерність почне набувати власних виражальних рис. Без такого процесу просто неможливо собі уявити професійного диригентського звуковедення, уміння цікаво, творчо витворювати фразування, емоційно передаючи енергетику звукопису від найменших

музичних побудов, до цілісного відчуття форми кожного хорового твору. Тож “диригентська каліграфія” – засіб, а не самоціль. Через цей засіб творимо диригентський світ музики, який повинен бути зрозумілим, насамперед, співакам, не заважати слухачам, ширше – сприяти переконливій інтерпретації кращих взірців вітчизняної та зарубіжної хорової літератури.

Поряд із музичними даними, інтелектом, мануальною технікою, образне мислення в творчій діяльності кожного виконавця-диригента є один з найважливіших факторів виявлення його самотності і творчої значимості. Мислення образами завжди лежить в основі художньої творчості і є, так би мовити, матеріальною базою кожного виду мистецтва. Саме тактування – це звичайний рух рук, диригування – це рух душі. Піднятися до цього стану можна лише володіючи високою технічною майстерністю, вважав Учитель.

Клас Івана Микитовича у Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка був тією лабораторією, де студенти, спостерігаючи за працею викладача, формувались як творчі особистості, ставали більш вимогливими до себе. Іван Микитович майстерно вкладав у своїх студентів часточку душі. Число випускників класу Івана Микитовича сягає поза 150. Багато з них працюють на різних посадах мистецької ниви і зарекомендували себе достойно як визначні диригенти, педагоги, організатори музичного життя. Серед них: народні артисти України Іван Гамкало, Андрій Кушніренко, Іван Юзюк, Павло Дворський; заслужені діячі мистецтв України – Володимир Савчук, Ігор Левенець, Мирон Дуда, Іван Чупашко; кандидати педагогічних наук – Григорій Голик, Степан Салій, Лідія Ханік; заслужені працівники культури – Володимир Гушак, Володимир Гнідь, Юрій Серганюк, Олександр Каліщук та ін.

Невимушеність у спілкуванні зі студентами, постійна увага до їх проблем, уміння доступно і ясно подати навчальний матеріал, відповіді на різні питання, що часом виникали у студентів під час занять, наполегливість у досягненні поставленої мети – ось основні риси педагогічного почерку Івана Микитовича Небожинського.

Великий досвід, витончений професійний такт, гостро проникливий, далекоглядний розум уживались у Івана Микитовича з християнською скромністю і поступливістю, власне виваженістю у взаєминах. Вміння вислухати – велике вміння! Тільки так можна осягнути цілісне бачення і вирозумлення усіх і кожного зокрема у ситуаціях, які того потребують.

В особі Івана Небожинського успішно

РЕПЕРТУАРНА ПОЛІТИКА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ЮРІЯ ДРОГОБИЧА НАПРИКІНЦІ 80-Х – ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

поєдналися таланти диригента-педагога і диригента-практика. Це виявилось у керівництві низки хорових колективів: Львівського торгово-економічного інституту (1950 – 54), Львівського музично-педагогічного училища (мішаного (1957 – 61), хорудитячої виховної колонії (1959 – 1965), в 1961 – 1963 рр., середніх навчальних закладів м. Львова, СШ №62 (1962 – 1970), хору оперної студії при ЛДК (1962 – 1965), хорової капели “Горлиця” Львівського аптекоуправління (1970 – 1995), камерного хору “Глорія” (1997).

Іван Микитович завжди прагнув, щоб кожне його зауваження свідомо сприймалося студентами, давало поштовх для індивідуальної ініціативи, яка щиро підтримувалась і заохочувалась.

Висновки. Автору статті також пощастило навчатися у Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка у класі Івана Небожинського. Безліч добрих спогадів залишив у моєму серці Іван Микитович, цей талановитий педагог – людина глибоко інтелігентна, висококультурна, ерудована, доброзичлива у спілкуванні. За ці риси його цінували, як колеги-педагоги, так і студенти різних поколінь, які завдяки мудрій науці свого Вчителя успішно працюють на педагогічній ниві з

хоровими колективами, ведуть музично-громадську діяльність та покоряють вершини Мистецького Олімпу України.

1. Бенч О. Павло Муравський. Феномен одного життя / О. Бенч. – К.: Дніпро, 2002. – 662 с.

2. Бермес І. Диригентське мистецтво: поліфункційні виміри / І. Бермес. – Львів: Червона калина, 2008. – 82 с.

3. Євсєєнко О. Значення диригентського впливу щодо втілення виконавської моделі музичного твору / О. Євсєєнко // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка – 2010. – №6 (193). – С. 37 – 44.

4. Колесса М. Основи техніки диригування / М. Колесса. – К.: Музична Україна, 1973. – 198 с.

5. Кофман Р. Виховання диригента: психологічні особливості / Р. Кофман. – К.: Муз. Україна, 1986. – 38 с.

6. Рожок В. Творчість Стефана Турчака в контексті музично-театральної культури України 60-х – 80-х рр. ХХ століття: автореф. дис. ... доктора м-ва: 17.00.03. / В. Рожок – Київ, 1997. – С. 37 – 44.

7. Юзюк І. Мистецтво і майстерність диригента / І. Юзюк // Музика. – 1974. – №4. – С. 5.

8. Юзюк І. Секрет педагогічної майстерності / І. Юзюк // Музика. – 1996. – №2. – С. 21.

9. Чупашико І. Іван Небожинський. Світло дороги буття: монографія / І. Чупашико – Львів: ТеРус, 2010. – 192 с.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2012

УДК 792.027.4(477.83/.86)

Роман Михаць, викладач, здобувач кафедри методики музичного

виховання і диригування

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

Зеонід Модрицький, диригент, педагог, керівник хору “Сурма”,
засновник “Української Мистецької Агенції” (Чикаго, США)

РЕПЕРТУАРНА ПОЛІТИКА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ЮРІЯ ДРОГОБИЧА НАПРИКІНЦІ 80-Х – ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті аналізується репертуар Львівського академічного музично-драматичного театру імені Юрія Дрогобича у 80-х початку 90-х років минулого століття, діяльність творчо-адміністративних персоналій колективу.

Ключові слова: театр, п'єса, спектакль, музика, постановка, композитор, режисер, диригент, композитор.

Літ. 11.

Постановка наукової проблеми та її значення. Театр у всі часи був для культурних народів великою цінністю, яка мала незвичайне моральне, культурне і громадське значення як школа, що безпосередньо давала масам все те, що придбали життя, наука і знання. Чим світліші часи, чим буйніший розгін і розквіт національного життя, тим більше з'являється матеріалу для драматичної творчості,

яка стає найвірнішим дзеркалом почувань, ідей та змагань, якими громадянство в даний час жило. Український народ, як, зрештою, всі інші народи, мав пребагаті зароди драми у своїх обрядах і звичаях, про що згадують найдавніші літописи і проти чого так гостро виступали наші давні проповідники й моралісти. Важливим професійно-творчим показником театрального мистецтва є визначеність творчої позиції театру